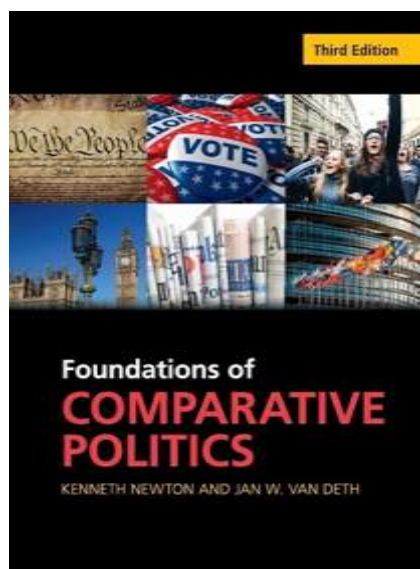

Book Review:
Foundations of Comparative Politics Democracies of the Modern World 3rd
edition (2016)

นักรบ เถียรอำ *

Nak-rob Dhian-am **

Newton K. and Jan W. van Deth. (2016).
Foundations of Comparative Politics:
Democracies of the Modern World. 3rd edition.
462 pages.

หนังสือเล่มนี้แต่งโดย ศาสตราจารย์ Kenneth Newton มหาวิทยาลัยเซาท์แฮมป์ตัน (University of Southampton) สหราชอาณาจักร และศาสตราจารย์ Jan W. van Deth มหาวิทยาลัยมานน์ไฮม์ (University of Mannheim) ประเทศเยอรมัน แม้ว่าจะเป็นหนังสือที่พิมพ์ครั้งที่ 3 แต่เนื้อหาสาระได้มีการปรับปรุง และแก้ไขเพิ่มเติมให้มีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา (ปัจจุบันหนังสือเล่มนี้จะตีพิมพ์ครั้งที่ 4 ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2020)

อย่างไรก็ตาม ผู้แต่งได้อธิบายหนังสือเล่มนี้ว่า ผู้แต่งได้นำภาพรวมการเมืองเปรียบเทียบ ผสมผสานทั้ง ทฤษฎีและหลักฐานเชิงวิชาการเข้ากับระบบประชาธิปไตยอีกครั้ง (จากพิมพ์ครั้งที่ 1 และ 2) เพื่อให้การนำเสนอและการอธิบายเนื้อหาสาระหนังสือเล่มนี้มีความใหม่อยู่ตลอดเวลา และไม่เหมือนกับงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งโครงสร้างของหนังสือนี้เหมาะสมสำหรับนิสิต และนักศึกษา เนื้อหาและข้อมูลต่าง ๆ ชัดเจน มีวิธีการเขียนกระชับ ทำให้มั่นใจได้ว่าการอธิบายประเด็นที่ซับซ้อนอย่างชัดเจน และนักศึกษายังมีส่วนร่วมในการอภิปรายทฤษฎีที่

* อาจารย์สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Email: drkmaker15@gmail.com)

** Lecturer, Political Sciences Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University. (Email: drkmaker15@gmail.com)

สำคัญอีกด้วย อย่างที่ได้กล่าวไปข้างต้น หนังสือนี้มีการปรับปรุงและแก้ไขเพิ่มเติมตลอดทั้งเล่ม และยังเพิ่มบทใหม่ คือ “การใช้จ่ายสาธารณะและนโยบายสาธารณะ” (public spending and public policies) เพิ่มความครอบคลุมระบอบประชาธิปไตยที่ยังมีข้อบกพร่อง และปรับปรุงการอธิบายระบอบประชาธิปไตยอิเล็กทรอนิกส์ (e-democracy) และอำนาจของสื่อ (power of media) ในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ ภายในบทเพื่อให้การอธิบายและการจัดเรียงการสอนง่ายขึ้น ผู้แต่งได้มุ่งเน้นในส่วนที่เป็น “การบรรยายสรุป” (briefings) และ “การโต้แย้ง” (controversies) เชิงวิชาการ เพื่อให้เห็นภาพการเมืองเปรียบเทียบอย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ตลอดจนการยกตัวอย่างระบบการเมืองทั่วโลก พร้อมทั้งคำสำคัญที่ชัดเจน ในส่วนขอบทต่าง ๆ ได้แก่ หัวข้อ “เราเรียนรู้อะไรจากบทนี้” (What we have learned) และหัวข้อ “บทเรียนการเปรียบเทียบ” (lesson of comparative) และยังมีสื่อออนไลน์ที่จะทำให้หนังสือนี้ มีการจัดการเรียนการสอนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นอีกด้วย

1. เนื้อหาสาระโดยสังเขป

ในส่วนของบทนำ ผู้แต่งได้เกริ่นนำอย่างน่าสนใจ กล่าวคือ ทำไมต้องศึกษาการเมืองเปรียบเทียบ จุดแข็งและจุดอ่อนของวิชารัฐศาสตร์เปรียบเทียบระหว่างประเทศเป็นอย่างไร และปัญหาทางวิจัยเกี่ยวกับการเมืองเปรียบเทียบระหว่างประเทศเป็นอย่างไร นอกจากบทนำดังกล่าวแล้ว ผู้แต่งได้ออกแบบและแบ่งเนื้อหาสาระออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 รัฐ: จุดกำเนิดและการพัฒนาการ (Part I. The State: Origins and Development) โดยในส่วนนี้ มีการแบ่งบทเป็น 3 บท คือ

บทที่ 1 การพัฒนาของรัฐสมัยใหม่ (Development of modern state)

ผู้แต่งมุ่งเน้นอธิบายถึงการกำเนิดและการพัฒนาการของรัฐ กล่าวคือ โลกาวัดน์กำลังทำให้อำนาจและความสำคัญของรัฐต่าง ๆ ลดลง หรือแม้กระทั่งทำให้รัฐบางรัฐตาย ในขณะเดียวกัน โลกาวัดน์ก็ทำให้รัฐจำนวนมากเพิ่มจำนวนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐจะถูกลดบทบาทลง แต่รัฐก็ยังคงมีอำนาจเหนือพลเมืองของตนและในฐานะผู้กระทำการในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และท้ายที่สุดแล้วรัฐต่าง ๆ จะอาศัยและขึ้นอยู่กับอำนาจของกองทัพ ตำรวจและกฎหมายของตน แต่เพื่อความมั่นคงและเป็นเพื่อรักษาระบอบประชาธิปไตย ซึ่งการใช้กำลังของรัฐจะต้องถือว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมตามกฎหมาย โดยการใช้อำนาจควรเป็นไปตามบรรทัดฐานและค่านิยมของพลเมือง

บทที่ 2 รัฐและระบอบประชาธิปไตย (States and democracy)

ผู้แต่งมุ่งเน้นอธิบายถึงระบอบประชาธิปไตยเป็นตัวแปรที่ไม่คงที่หรือไม่หยุดนิ่ง และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอด แนวความคิดที่ยอมรับว่าระบอบประชาธิปไตยคืออะไร และมีการดำเนินการอย่างไร รวมถึงการเปลี่ยนแปลงหากมาตรฐานสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม ระบอบประชาธิปไตยเป็นแนวความคิดที่ยังมีข้อโต้แย้ง และถกเถียงกันมาก แต่คำจำกัดความส่วนใหญ่ มักเน้นความสำคัญของความเป็นพลเมืองที่มาพร้อมกับสิทธิทางการเมือง และสิทธิและหน้าที่พลเมือง การแข่งขันทางการเมือง เพื่อการสนับสนุนการเมืองอย่างสม่ำเสมอและการเลือกตั้งเสรี และความรับผิดชอบของรัฐสภาต่อการเป็นผู้แทนของประชาชน และประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

โดยตรง นอกจากนี้ ผู้แต่งยังชี้ให้เห็นถึงความต้องการทางการเมืองที่เพิ่มขึ้นในหมู่ประชาชนทั้งหลาย นำไปสู่การแจกจ่ายและการเป็นรัฐสวัสดิการต่อความรับผิดชอบสำหรับเด็ก ผู้ใหญ่ คนป่วย คนพิการ คนว่างงานและความยากจน อย่างไรก็ตาม ระบบประชาธิปไตยไม่ได้มีตราหรือการพัฒนาทฤษฎีเกี่ยวกับสวัสดิการในระดับหรือมาตรฐานเดียวกัน

บทที่ 3 การเปลี่ยนแปลงและการดำรงอยู่ของระบอบประชาธิปไตย (Democratic change and persistence)

ผู้แต่งมุ่งเน้นอธิบายถึงการทำให้เป็นประชาธิปไตยไม่ใช่สิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในอดีต และความก้าวหน้าของระบอบประชาธิปไตยก็ไม่สามารถนำมาใช้ได้กับทุก ๆ กรณี บางประเทศที่มีได้ใช้รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยก็สามารถปกครองประเทศให้เจริญเติบโตได้ ในขณะที่บางประเทศที่ใช้รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย อาจประสบความสำเร็จในการปกครองประเทศ ตรงกันข้าม บางประเทศกลับล้มเหลว และกลับไปสู่การปกครองระบอบเผด็จการและการปกครองระบอบอิตาลีในที่สุด ซึ่งการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตย จำเป็นต้องมีการพิจารณาถึงสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างรอบคอบ โดยอาจเปรียบเทียบความสำเร็จหรือล้มเหลวของประเทศต่าง ๆ ประกอบกันด้วย นอกจากนี้ บางทฤษฎีถือว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นสิ่งต่อเนื่องและสามารถกำหนดค่าคะแนนของแต่ละประเทศได้ ส่วนทฤษฎีอื่น ๆ ชี้ให้เห็นถึงการแบ่งแยกอย่างแหลมคม ระหว่างระบอบประชาธิปไตยรวม หรือระบอบประชาธิปไตยที่ถูกสถาปนาขึ้น หรือระบอบประชาธิปไตยที่ฝังตัวอยู่ การแบ่งแยกนี้อยู่ในขั้นตอนที่แตกต่างกันทั้งการพัฒนาประชาธิปไตย จุดอ่อนของประชาธิปไตย ข้อจำกัดของประชาธิปไตย หรือจุดบกพร่องบางส่วนของประชาธิปไตยที่อาจส่งผลให้ประชาธิปไตยยังไม่สมบูรณ์ ทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยังไม่เป็นไปตามหลักการและแนวความคิดประชาธิปไตยโดยพื้นฐาน แม้จะมีลักษณะสำคัญบางประการของระบอบประชาธิปไตยแล้วก็ตาม และทฤษฎีเกี่ยวกับการทำให้เป็นประชาธิปไตยที่เหลือ ต้องเน้นให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมทางการเมือง และทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชน ตลอดจนให้ความสำคัญต่อสถาบันและโครงสร้างทางการเมือง อันจะส่งเสริมวิถีคิดและพฤติกรรมทางการเมืองให้แก่ประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

ส่วนที่ 2 การเมือง: โครงสร้างและสถาบัน (Part II. The Polity: Structures and Institutions)
โดยในส่วนนี้ มีการแบ่งบทเป็น 5 บท คือ

บทที่ 4 รัฐธรรมนูญ (Constitutions)

ผู้แต่งมุ่งเน้นอธิบายถึงรัฐธรรมนูญเป็นชุดประมวลกฎหมายที่มั่นคงถาวร (entrenched law) และเป็นกฎหมายพื้นฐาน (fundamental law) (กฎหมายที่กำหนดขั้นตอนที่จะต้องปฏิบัติตามในการออก/ตรากฎหมายอื่น ๆ) ที่จัดสรรอำนาจระหว่างองค์กร/หน่วยงานหลักและสถาบันทางการเมืองของรัฐ ซึ่งรัฐธรรมนูญในการปกครองระบอบประชาธิปไตยกำหนดหลักนิติธรรม/นิติรัฐ และจำกัดการใช้อำนาจปกครอง/อำนาจรัฐบาล ซึ่งการปกครอง/รัฐบาลต้องมีการรับผิดชอบต่อความรับผิดชอบต่อเจตจำนงของพลเมือง ขณะที่ การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะทรงประสิทธิภาพมากที่สุด คือ การแบ่งแยกอำนาจระหว่างองค์กร/หน่วยงานรัฐต่าง ๆ เพื่อให้แต่ละองค์กร/หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจแตกต่างกันมีอำนาจและหน้าที่ในการตรวจสอบอีกฝ่ายหนึ่ง และมี

อำนาจที่สมดุลกันในการคานอำนาจอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อป้องกันไม่ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอำนาจมากเกินไป และการปกครองระบอบประชาธิปไตยส่วนใหญ่ จะแบ่งแยกอำนาจออกเป็น 3 อำนาจอธิปไตย คือ องค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตยฝ่ายบริหาร องค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตยฝ่ายนิติบัญญัติ และองค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตยฝ่ายตุลาการ ซึ่งแต่ละอำนาจอธิปไตย จะตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน การปกครองระบอบประชาธิปไตยทั้งหมดจะดำเนินการตามหลักการดังกล่าวไม่มากก็น้อย ขณะที่การปกครองระบอบประชาธิปไตยระบบประธานาธิบดี และการปกครองระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภา หรือการมีสภานิติบัญญัติแบบสภาเดียวหรือสภาคู่ หรือการมีระบบศาลทั่วไป และศาลรัฐธรรมนูญพิเศษ หรือรูปแบบการปกครองแบบรัฐรวม หรือรัฐเดี่ยว จะมีรูปแบบในการดำเนินการที่แตกต่างกัน

บทที่ 5 ระบบการปกครองแบบประธานาธิบดี และระบบการปกครองแบบรัฐสภา (Presidential and Parliamentary government)

ผู้แต่งมุ่งเน้นอธิบายว่า แม้จะมีการจัดประเภทรัฐธรรมนูญเอาไว้หลากหลายประเภท แต่รัฐประชาธิปไตยต่างก็ใช้การปกครองระบอบประชาธิปไตยในสามระบบ กล่าวคือ หนึ่ง การปกครองระบบประธานาธิบดี การปกครองระบบรัฐสภา และการปกครองระบบกึ่งประธานาธิบดี ซึ่งในระบบประธานาธิบดี ตำแหน่งประธานาธิบดีมาจากการเลือกตั้งโดยตรง และมีวาระการดำรงตำแหน่งที่แน่นอน ส่วนในระบบรัฐสภา องค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตยฝ่ายบริหาร (นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี) ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรง แต่มาจากการพรรคการเมืองที่ได้รับเสียงส่วนใหญ่ หรือพรรคการเมืองร่วมที่มีเสียงส่วนใหญ่ในรัฐสภา องค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตยฝ่ายบริหารยังคงดำรงตำแหน่งต่อไปตราบเท่าที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐสภา องค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตยฝ่ายบริหารจึงไม่มีวาระการดำรงตำแหน่งที่แน่นอน และในระบบกึ่งประธานาธิบดีกึ่งนายกรัฐมนตรี เป็นระบบที่ผสมผสานระหว่างระบบประธานาธิบดีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง และระบบรัฐสภา นายกรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีจากรัฐสภา ประเทศที่ใช้ระบบกึ่งประธานาธิบดีนี้ มีเพียงไม่กี่ประเทศ ซึ่งประเทศต้นแบบคือประเทศฝรั่งเศส

บทที่ 6 การปกครอง/รัฐบาลหลายระดับ: การปกครอง/รัฐบาลระหว่างประเทศ รัฐบาลแห่งชาติ และรัฐบาลอนุชาติ (Multi-level government: international, national and sub-national)

ผู้แต่งมุ่งเน้นอธิบายถึงรัฐบาล/การปกครองและการเมืองของโลกสมัยใหม่ ประกอบด้วยสี่ส่วนหลัก (รัฐบาล/การปกครองในระดับที่ต่ำกว่าจะซ้อนอยู่ในระดับรัฐบาล/การปกครองที่สูงกว่า ได้แก่ รัฐบาลท้องถิ่นซ้อนอยู่ในรัฐบาลกลาง (middle government) รัฐบาลกึ่งส่วนกลาง (meso-government) หรือซ้อนอยู่ภายใต้รัฐรวม และรัฐเดี่ยว และซ้อนอยู่ภายใต้ระบบของรัฐบาลระหว่างประเทศ และรัฐบาลเหนือรัฐ ซึ่งผู้แต่งยังอธิบายลักษณะการกระจายอำนาจการปกครองของทั้งระบบรัฐรวมจะมีการกระจายอำนาจการปกครองมากกว่ารัฐเดี่ยว ตลอดจนระบบรัฐรวมจะเหมาะสมกับประเทศใหญ่ ๆ ที่มีชนกลุ่มน้อยกระจุกตัวตามอาณาเขตต่าง ๆ) และรัฐเดี่ยวจะเหมาะสมกับประเทศเล็ก ๆ ที่มีความใกล้ชิดระหว่างสถานการณ์ทางสังคมและภูมิศาสตร์และรูปแบบของรัฐบาล นอกจากนี้ รัฐบาลท้องถิ่นในทุกประเทศ (รัฐรวมหรือรัฐเดี่ยว) ยังต้องเผชิญกับสภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกที่ยากจะแก้ไขปัญหายู่สองประการ กล่าวคือ

ประการแรก ความขัดแย้งที่มักเกิดขึ้นระหว่างระดับต่าง ๆ ของระบอบประชาธิปไตยรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้ง

ประการที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับการอ้างประชาธิปไตยที่ขัดแย้งกัน จะมีวิธีการสร้างความปรองดองกันได้อย่างไร และการปรองดองดังกล่าวจะมีประสิทธิผลอย่างไร

บทที่ 7 การจัดทำนโยบายและการบัญญัติกฎหมาย: องค์กรใช้อำนาจอธิปไตยฝ่ายบริหาร และ องค์กรใช้อำนาจอธิปไตยฝ่ายนิติบัญญัติ (Policy making and legislating: executives and legislatures)

ผู้แต่งมุ่งเน้นอธิบายถึงในทางทฤษฎีว่าด้วยประชาธิปไตย องค์กรใช้อำนาจอธิปไตยฝ่ายบริหาร และ องค์กรใช้อำนาจอธิปไตยฝ่ายนิติบัญญัติควรแยกจากกัน และแต่ละองค์กรใช้อำนาจอธิปไตยทั้งสอง ควรรักษา ระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกัน ส่วนในทางปฏิบัติ องค์กรใช้อำนาจอธิปไตยทั้งสอง ต่างผสมผสาน และรวมอำนาจกันมากกว่าจะแบ่งแยกอำนาจระหว่างกัน ขณะที่เมื่อโต้แย้งกันว่า องค์กรใช้อำนาจอธิปไตยฝ่ายบริหารได้เพิ่มอำนาจและบทบาทให้แก่ตนเองในช่วงเวลาที่ผ่าน เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง และแรงกดดันทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่หลากหลายหรือไม่ อย่างไร

นอกจากนี้ ยังอธิบายถึงองค์กรใช้อำนาจอธิปไตยฝ่ายนิติบัญญัติ ยังคงมีบทบาทสำคัญในรัฐ และการเป็นตัวแทนความคิดเห็นของประชาชน ช่วยให้ระบบการเมืองตรวจสอบ “ค่าใช้จ่ายหรือการใช้จ่ายงบประมาณ” (กฎหมายงบประมาณรายจ่ายประจำปี และการใช้จ่ายภาครัฐอื่น ๆ) ที่เสนอโดยองค์กรใช้อำนาจอธิปไตยฝ่ายบริหาร รวมถึงคอยตรวจสอบและถ่วงดุลองค์กรใช้อำนาจอธิปไตยฝ่ายบริหาร และระบบราชการของรัฐ รวมถึงองค์กรใช้อำนาจอธิปไตยฝ่ายนิติบัญญัติ พยายามปรับปรุงประสิทธิภาพ และอำนาจและหน้าที่ในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาระบบสมาชิกองค์กรใช้อำนาจอธิปไตยฝ่ายนิติบัญญัติ เพื่อที่จะช่วยให้สมาชิก สามารถทำหน้าที่ตรวจสอบและกำกับดูแลการดำเนินงานขององค์กรใช้อำนาจอธิปไตยฝ่ายบริหาร และระบบราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทที่ 8 การนำไปสู่การปฏิบัติ: ระบบราชการ (Implementation: the public bureaucracy)

ผู้แต่งมุ่งเน้นอธิบายถึงการกำหนดนโยบายเป็นอำนาจและหน้าที่ของ “รัฐบาล” ในฐานะผู้บริหารสูงสุดขององค์กรใช้อำนาจอธิปไตยฝ่ายบริหาร และผู้บริหารสูงสุดของกระทรวงต่าง ๆ ส่วนการปฏิบัติหน้าที่ประจำเป็นหน้าที่ของข้าราชการประจำและเจ้าหน้าที่รัฐประจำ ซึ่งมาจากการแต่งตั้ง (ซึ่งคำว่า “ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่รัฐ” ในภาษาอังกฤษมีใช้อยู่หลายคำ เช่น “ข้าราชการพลเรือน” (civil servants) ข้าราชการการเมืองหรือข้าราชการพลเรือน (public servants) และข้าราชการประจำ (permanent officials) เป็นต้น ซึ่งข้าราชการประจำหรือเจ้าหน้าที่รัฐประจำมีหน้าที่รับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่ ภายใต้แนวนโยบายของรัฐบาล

นอกจากนี้ ความแตกต่างระหว่างหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย และการปฏิบัติหน้าที่ประจำ ยังไม่สามารถแบ่งแยกกันอย่างชัดเจนหรือยังมีการแบ่งแยกที่คลุมเครือ ซึ่งหน้าที่ทั้งสองดังกล่าว ยังมีลักษณะทับซ้อนกันอย่างมาก ทำให้บทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ก่อให้เกิดความสับสนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ข้าราชการ

ประจำระดับสูงและเจ้าหน้าที่รัฐประจำระดับสูงปฏิบัติหน้าที่ใกล้ชิดกับรัฐบาล และทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาด้านนโยบายของรัฐบาล และข้าราชการประจำและเจ้าหน้าที่รัฐประจำ สามารถมีอำนาจเหนือทางการเมือง (ฝ่ายรัฐบาล) ได้ โดยอาศัยความสามารถ คุณสมบัติ และประสบการณ์ที่เหนือกว่าของตน ระบบราชการของรัฐ ยังขึ้นชื่อเรื่องความลับ และการแยกส่วนของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งทำให้นักการเมืองควบคุมได้ยาก

ส่วนที่ 3 พลเมือง ขนชั้นนำ และการไกล่เกลี่ยผลประโยชน์ (Part III. Citizens, Elites and Interest Mediation) โดยในส่วนนี้ มีการแบ่งบทเป็น 5 บท คือ

บทที่ 9 ทศนคติทางการเมือง และพฤติกรรมทางการเมือง (Political attitudes and behavior)

ผู้แต่งมุ่งเน้นอธิบายถึงทัศนคติทางการเมือง และค่านิยมทางการเมืองเกิดขึ้นจากผลประโยชน์ในวัตถุ และผลประโยชน์ในอุดมคติที่แต่ละบุคคลได้มาจากความรู้สึก ประสบการณ์ และสนองต่อความต้องการของตนเอง ดังนั้น ทัศนคติและค่านิยมโดยทั่วไป จึงมีความเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ทางชนชั้นชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา และดินแดน ในการอธิบายอีกด้านหนึ่งก็คือ ทัศนคติและค่านิยมมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของปัจเจกบุคคลและกลุ่มสังคมต่าง ๆ ซึ่งทฤษฎีต่าง ๆ ได้มีการอธิบายลักษณะทัศนคติ และค่านิยมที่แตกต่างกัน

ประการที่สาม แนวความคิด “วัฒนธรรมทางการเมือง” (political culture) มักถูกอ้างถึงทั้งใน ความสำคัญในเชิงประจักษ์ และในเชิงทฤษฎี แต่แนวความคิดวัฒนธรรมทางการเมืองกลับถูกนักวิชาการอีกฝ่าย หนึ่ง วิพากษ์วิจารณ์ว่า เป็นตัวแปรที่คลุมเครือ และเป็นตัวแปรที่มีการอธิบายรายละเอียดอย่างน่าผิดหวัง รวมถึงผู้ แต่งชวนให้คิดถึงความแตกต่างที่สำคัญระหว่างการเสริมกำลัง (reinforcing)ทางการเมือง และการตัดขวางความ แตกแยกทางการเมือง ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความขัดแย้งทางการเมือง และความรุนแรงทางการเมืองตามมา ซึ่ง ในขณะที่กลุ่มบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จะมีพฤติกรรมทางการเมืองในรูปแบบเฉพาะหรือเป็นรูปแบบพิเศษตามแต่ บริบทของกลุ่ม ยกเว้น นักเคลื่อนไหวทางการเมืองหรือนักกิจกรรมทางการเมือง (political activists) ที่สมาชิกใน กลุ่มต่างมีอุดมการณ์ และความต้องการที่คล้ายคลึงกัน แต่กลุ่มเหล่านี้ อาจเป็นส่วนน้อยของสังคม ขณะที่กลุ่ม บุคคลส่วนใหญ่ อาจมีปัญหาและความต้องการที่ไม่สอดคล้อง และครอบคลุมต่อกิจกรรมทางการเมืองที่กำลังดำเนิน อยู่ทั้งหมด หรือกิจกรรมทางการเมืองที่กำลังดำเนินอยู่ทั้งหมด อาจไม่สามารถสอดคล้อง และครอบคลุมต่อปัญหา และความต้องการของกลุ่มบุคคลได้ทั้งหมดเช่นกัน แต่ทั้งปัญหาและความต้องการ และกิจกรรมทางการเมือง อาจ หลอมรวมเข้าด้วยกันในรูปแบบเฉพาะของกลุ่มได้ และสุดท้าย ผู้แต่งได้อธิบายถึงความเข้าใจผิดอย่างมหันต์ที่ว่าผู้ มีสิทธิเลือกตั้ง สามารถถูกชักจูงทางการเมืองได้ ตรงกันข้าม ผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่วนใหญ่ มีความคิดและความเชื่อเป็น ของตนเอง

บทที่ 10 กลุ่มกดดัน และการเคลื่อนไหวทางสังคม (Pressure groups and social movements)

ผู้แต่งมุ่งเน้นอธิบายถึงความสำคัญของเครือข่ายที่เข้มข้นขององค์กร/สมาคมอาสาสมัคร (voluntary organization and association) ในฐานะพื้นฐานทางสังคมของการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบพหุนิยม

กลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นสื่อกลางระหว่างประชาชนและรัฐบาล โดยการรวบรวมและจัดการผลประโยชน์ทางการเมืองอย่างชัดเจน ขณะที่กลุ่มที่ไม่เคลื่อนไหวทางการเมืองช่วยในการบูรณาการ และสร้างความมั่นคงให้แก่สังคม โดยยินยอม/เห็นพ้องให้รัฐบาลประชาธิปไตยดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ แม้ว่าจะมีกลุ่มทางสังคมที่เคลื่อนไหวหลากหลาย อันองค์ประกอบสำคัญสำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่การมีกลุ่มเคลื่อนไหวที่เข้มแข็งจนเกินไป ก็อาจเป็นภัยคุกคามต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้ หากกลุ่มเหล่านั้น สามารถ “เข้ายึด” พื้นที่นโยบายสาธารณะ และการตัดสินใจสาธารณะที่เอื้อผลประโยชน์ต่อส่วนตัว แรงกดดันจากกลุ่มที่เข้มแข็งจากทุกด้าน อาจทำให้เกิดความตื่นตัวของพหุนิยม (hyper-pluralism) และรัฐบาลที่มีภารกิจที่มากเกินไป

บทที่ 11 สื่อสารมวลชน (Mass media)

ผู้แต่งมุ่งเน้นอธิบายถึงความสามารถของผู้สื่อข่าว/นักข่าวในการนำเสนอเรื่องราวที่ครบถ้วนและถูกต้องของข่าว และความคิดเห็นที่หลากหลายเกี่ยวกับข่าวเป็นสิ่งสำคัญ สำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น ผู้สื่อข่าว/นักข่าว จึงควรเป็นอิสระจากการควบคุมของรัฐบาล และไม่ถูกรวบงำ โดยกลุ่มผลประโยชน์ทางสังคม และเศรษฐกิจใด ๆ ขณะที่วิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ในยุคที่คลื่นความถี่ขาดแคลน มักดำเนินการตามรูปแบบบริการสาธารณะ สิ่งนี้เกี่ยวข้องกับทั้งการควบคุมตลาดและการควบคุมเนื้อหา ขณะที่ปัจจุบันเทคโนโลยีการออกอากาศได้เปลี่ยนแปลงวิทยุและโทรทัศน์อย่างมาก โดยทำให้ช่องวิทยุและทีวีหลายช่องสามารถดำเนินการได้ ด้วยเหตุนี้ ระบบวิทยุและโทรทัศน์ระดับชาติจำนวนมาก จึงถูกยกเลิกการควบคุมทั้งตลาดและเนื้อหา รัฐได้ผ่อนคลายนโยบายวิทยุและโทรทัศน์โดยให้เอกชนเช่าสัญญา หรือให้สัมปทานแก่เอกชน หรือแปรรูปเชิงธุรกิจในระดับที่มากขึ้น และโดยปกติ สื่อสิ่งพิมพ์มักไม่อยู่ภายใต้การควบคุมเนื้อหาหรือตลาด เนื่องจากสื่อสิ่งพิมพ์ถูกสันนิษฐานว่าเป็นตลาดที่มีการแข่งขันสูง ตลอดจน ปัจจุบันการดำเนินการของสื่อมวลชน รวมถึงประชาชนทั่วไปผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์/สังคมออนไลน์ สามารถดำเนินการทางการเมืองและส่งผลกระทบต่อการเมืองอย่างมากอีกด้วย

นอกจากนี้ ข้อโต้แย้งที่ว่าสื่อมวลชนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์/สื่อสังคมออนไลน์จะมีอิทธิพลทางการเมืองหรือไม่ ปัจจุบันเป็นข้อสรุปแล้วว่า สื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลทางการเมืองอย่างมาก รวมถึงการรณรงค์ทางการเมืองก็สามารถดำเนินการได้ดีอีกด้วย

บทที่ 12 ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งและการเลือกตั้ง (Voters and elections)

ผู้แต่งมุ่งเน้นอธิบายถึงการเลือกตั้งตามการปกครองระบอบประชาธิปไตย จำเป็นต้องมีเงื่อนไขเบื้องต้นจำนวนมาก โดยการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างปัจจัยทางสังคม (การเป็นสมาชิกกลุ่ม) เศรษฐกิจ (ชนชั้นและความไม่เท่าเทียมกัน) และปัจจัยทางการเมือง (การดึงดูดใจและนโยบายของพรรคการเมือง) ความไม่เท่าเทียมกันตามชนชั้น สถานะ และวรรณะมักจะเกี่ยวข้องกับเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา การศึกษา และภูมิภาค และบางครั้งก็ขึ้นอยู่กับอายุ และเพศด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ แม้ว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเมืองจะมีบทบาทสำคัญ แต่พฤติกรรมลงคะแนนเสียงยังขึ้นอยู่กับพิจารณาเชิงกฎเกณฑ์สังคมและอุดมการณ์ทางการเมืองด้วย

บทที่ 13 ระบบพรรคการเมือง (Party government)

ผู้แต่งมุ่งเน้นอธิบายถึงประเภทของพรรคการเมืองต่าง ๆ การจัดตั้งรัฐบาลโดยพรรคการเมือง และการจัดตั้งพรรคการเมือง โดยแบ่งออกเป็นสามระยะหลัก ได้แก่ การประชุมของสมาชิกหรือกลุ่มผู้นำของพรรคการเมืองที่มีอิทธิพลในการกำหนดทิศทางของพรรค หรือวางแผนทางการเมือง (Caucus) พรรคการเมืองที่ก่อตั้งโดยมวลชนหรือพรรคการเมืองของมวลชน (Mass party) และพรรคการเมืองแบบเหมารวม กินรวบ หรือจับหมด (Catch-all parties or Big tent) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการจัดตั้งพรรคการเมืองนำไปสู่วิธีการใหม่ เช่น พรรคการเมืองที่ก่อตั้งโดยสื่อ (media party) หรือพรรคการเมืองที่ถูกจัดตั้งขึ้นภายใต้การสนับสนุนจากรัฐ (cartel party) หรือพรรคการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งผู้ที่มีทักษะทางการเมือง (electoral-professional parties) ที่มีผู้นำที่เข้มแข็งและมีสมาชิกเพียงไม่กี่คน

ส่วนที่ 4 นโยบายและการปฏิบัติการ (Part IV. Policies and Performance) โดยในส่วนนี้ มีการแบ่งบทเป็น 4 บท คือ

บทที่ 14 อุดมการณ์ทางการเมือง: อุดมการณ์ทางการเมืองแบบอนุรักษนิยม เสรีนิยม ระบบประชาธิปไตยแบบคริสเตียน และระบอบประชาธิปไตยแบบสังคมนิยม (Political ideologies: conservatism, liberalism, Christian democracy and socialism)

ผู้แต่งมุ่งเน้นอธิบายถึงคำว่า “อุดมการณ์” หมายถึง ชุดระบบคิดที่มีความหมาย และเป็นชุดระบบคิดที่ผสมผสานสถานะหรือการดำรงอยู่ในสังคมเชิงประจักษ์กับสถานะเชิงบรรทัดฐานของสังคม อันเกี่ยวกับการเมืองกับการกำหนดการสำหรับการกระทำทางการเมือง ขณะเดียวกันก็อธิบายถึงประเภทอุดมการณ์ประชาธิปไตยในสี่รูปแบบหลัก คือ อนุรักษนิยม เสรีนิยม ประชาธิปไตยคริสเตียน และสังคมนิยม/สังคมนิยมประชาธิปไตย และอีกสามอุดมการณ์ย่อย คือ ชาตินิยม แนวความคิดสีเขียว และประชานิยม กล่าวคือ

ประการแรก อนุรักษนิยมมีฐานความเชื่อหลักที่ว่า สังคมเป็นอินทรีย์ โดยมีการพัฒนาตัวเองอย่างช้า ๆ และไม่ควรปฏิรูปอย่างรวดเร็ว การมีรัฐที่เข้มแข็งก็เพื่อยับยั้งหรือหยุดความล้มเหลวตามธรรมชาติของมนุษย์ โดยการกำหนดและรักษารักษาระเบียบสังคมและลำดับชั้นทางสังคม ความไม่เท่าเทียมกันในสังคมเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ การมีประชาธิปไตยแบบตัวแทน และตลาดเป็นวิธีการที่ดีที่สุด เพื่อที่จะเข้าถึงผลประโยชน์เศรษฐกิจสาธารณะ

ประการที่สอง ลัทธิเสรีนิยมคลาสสิกมีฐานความเชื่อหลักที่ว่า สิทธิส่วนบุคคลและเสรีภาพส่วนบุคคล สามารถเพิ่มขึ้นมากที่สุด โดยการจำกัดอำนาจของรัฐเท่านั้น ส่วนลัทธิเสรีนิยมใหม่ยึดหลักความหมายเชิงลบของเสรีภาพและการให้เหตุผลในการจำกัดการแทรกแซงของรัฐ แต่สังคมนิยม (social liberal) ให้เหตุผลการแทรกแซงของรัฐก็เพื่อทำให้เสรีภาพในเชิงบวกมั่นคง

ประการที่สาม คริสเตียนประชาธิปไตย (christian democracy) (ประชาธิปไตยสำหรับชาวคริสเตียนในระบบการเมือง) คือ การรวมเอาความคิดของคาทอลิกเข้ากับอุดมการณ์ที่ใช้ได้จริงที่เน้นชุมชน ครอบครัว และคริสตจักร การพัฒนาของอำนาจ เพื่อนำผลประโยชน์ที่แตกต่างกันในสังคมมารวมกัน บรรลุการรวมตัวทาง

สังคมและการปรองดอง และบริการของรัฐ เพื่อปกป้องคนอ่อนแอและคนยากจน และเพื่อป้องกันความล้มเหลวสถาบันเอกชนที่สำคัญ

ประการที่สี่ สังคมนิยมและสังคมประชาธิปไตย (socialism and social democracy) คือ การมองโลกในแง่ดีของธรรมชาติมนุษย์ เช่น รูปแบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม กฎหมายและการได้มาซึ่งอำนาจของรัฐสภา โดยสันติผ่านการเลือกตั้งที่ ระบบเศรษฐกิจแบบผสมจากทั้งอำนาจของรัฐในการควบคุมหรือกำหนดองค์ประกอบหลักของเศรษฐกิจ ตลอดจนมาตรฐานขั้นต่ำในการรับประกันการครองชีพสำหรับทุกคน และความเท่าเทียมกันในโอกาสของทุกคน เป็นต้น

บทที่ 15 การตัดสินใจ (Decision making)

ผู้แต่งมุ่งเน้นอธิบายถึงรัฐบาลพยายามจัดการกับปัญหา ผลประโยชน์ และข้อเรียกร้องมากมาย โดยรัฐบาลได้พัฒนากำหนด/แก้ไข/พัฒนานโยบายสาธารณะ ซึ่งนโยบายสาธารณะ หมายถึง กิจกรรมที่มีระยะเวลาในการดำเนินงานที่ยาวนาน โดยเป็นการตัดสินใจและดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐบาลในความพยายามที่จะแก้ไขปัญหา ผลประโยชน์ และข้อเรียกร้องต่าง ๆ ข้างต้น ในขณะเดียวกัน ผู้แต่งได้เน้นย้ำถึง คำว่า “การไม่ตัดสินใจ” (non-decision making) เป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของ “การตัดสินใจ” ด้วย ซึ่งการไม่ตัดสินใจเป็นสิ่งที่ชื่นชอบของนักการเมืองที่ไม่ต้องการเผชิญกับปัญหาใด ๆ การไม่ตัดสินใจ อาจมีความสำคัญทางการเมือง แต่ในทางวิชาการยากต่อการทำการศึกษาวิจัยในเชิงประจักษ์ได้

นอกจากนี้ การกำหนดนโยบายเป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่งและเป็นวัฏจักร ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์ทบทวนขั้นตอน กล่าวคือ หนึ่ง การกำหนดวาระเชิงนโยบาย (agenda setting) สอง การตัดสินใจเลือก (decision making) สาม การเลือกวิธีการ (choice of means) สี่ การนำไปสู่การปฏิบัติ (implementation) ห้า ผลผลิตและผลลัพธ์ (outputs and outcomes) และหก การประเมินผลและข้อเสนอแนะ (evaluation and feedback) ซึ่งขั้นตอนสุดท้ายนำกลับไปสู่การกำหนดวาระเชิงนโยบายใหม่ต่อไปเรื่อย ๆ และการกำหนดนโยบายยังเป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่ง เนื่องจากหลายนโยบายอาจไม่ประสบความสำเร็จ หรือมีผลที่ได้โดยไม่คาดคิด ซึ่งนโยบายที่ไม่ประสบความสำเร็จ แต่หากผู้มีอำนาจเห็นว่ายังคงเป็นประโยชน์ อาจมีการปรับปรุงนโยบาย โดยเป็นการกำหนดนโยบายในครั้งใหม่ต่อไป

บทที่ 16 การใช้จ่ายสาธารณะและนโยบายสาธารณะ (Public spending and public policies)

ผู้แต่งมุ่งเน้นอธิบายถึงเป้าหมายและวิธีการปกครอง/รัฐบาล งบประมาณรายจ่ายของรัฐบาล การจัดทำรัฐสวัสดิการและการจัดสรร/กระจายทรัพยากรไปสู่ภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม โดยได้ตั้งข้อสังเกตว่า รัฐสามารถหรือได้จัดสรรทรัพยากรอย่างเท่าเทียมและเสมอภาคหรือไม่ ผลกระทบการถ่ายโอนทางสังคมและระบบภาษีอากร ตลอดจนแนวโน้มการใช้จ่ายทางสังคม

นอกจากนี้ ยังมีการอภิปรายทฤษฎีว่าด้วยรัฐสวัสดิการ เช่น แนวการมุ่งเน้นเชิงความขัดแย้ง แนวทางการอธิบายเชิงหน้าที่นิยม แนวเชิงสถาบัน และแนวการพึ่งพาระหว่างประเทศ

บทที่ 17 อนาคตของรัฐประชาธิปไตย (future of the democratic state)

ผู้แต่งมุ่งเน้นอธิบายว่ารัฐไม่ได้ “ค่อย ๆ หมดไป” ซึ่งขัดตกลงเกี่ยวกับรัฐก็ยังคงมีการแพร่กระจายไปอย่างกว้างขวาง และการสร้างรัฐใหม่ ๆ ขึ้นมาอยู่เรื่อย ๆ เช่น การรวมตัวของหลาย ๆ ประเทศ เพื่อรวบรวมอำนาจต่อรองกับประเทศมหาอำนาจ อาทิ สหภาพยุโรป ประชาคมอาเซียน หรือแม้กระทั่งกลุ่มประเทศที่มีทรัพยากร เป็นต้น

นอกจากนี้ การพัฒนา เช่น ความเข้มข้นของอำนาจทางการเมือง การเพิ่มขึ้นขององค์กรพัฒนาเอกชน อิทธิพลของโลกาภิวัตน์ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางความขัดแย้ง และการเติบโตขององค์กรระหว่างประเทศล้วนตั้งข้อสงสัย/คำถามเกี่ยวกับอำนาจของรัฐว่าเป็นอำนาจทางการเมืองเพียงสิ่งเดียวหรือไม่ อย่างไร แต่อย่างไรก็ตาม รัฐจำเป็นต้องมีอยู่ เพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยทั้งภาพรวมและปัจเจกบุคคล อำนาจความยุติธรรม และกระจายและสร้างระบบสวัสดิการให้แก่ภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมโดยรวม และตอนท้ายในบทที่นี้ก็คือ ประชาธิปไตยไม่คงที่หรือหยุดนิ่งอยู่กับที่ แต่มีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง และพยายามพัฒนาระบบอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การปกครอง/รัฐบาลมีความรับผิดชอบและตอบสนองต่อความต้องการของสาธารณะอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การปฏิรูปและการพัฒนาระบบประชาธิปไตยจึงเป็นเรื่องปกติอย่างมากของการปกครอง/รัฐบาลระบอบประชาธิปไตย

2. บทสรุป

หนังสือเล่มนี้ ได้รวบรวมและคัดแยกเนื้อหาสาระออกเป็นส่วน ๆ ก็จริง แต่ภายในหนังสือมีการเชื่อมโยงเนื้อหาสาระสำคัญต่าง ๆ ภายในแต่ละบทอย่างต่อเนื่องและครบถ้วน จนนำไปสู่การวิเคราะห์และสังเคราะห์ ออกเป็นมาคำอธิบายและการอภิปรายในมุมมองเชิงเปรียบเทียบในทุก ๆ มิติ ทำให้เห็นภาพรวมเชิงรูปแบบของการเมืองเชิงเปรียบเทียบได้อย่างไม่ยากนัก โดยผู้แต่งได้แบ่งภาคในหนังสือออกเป็นห้าภาค สิบเจ็ดบท ซึ่งโครงสร้างในแต่ละบทจะประกอบด้วย ชื่อบท หัวข้อทั่วไป (ผลการวิจัย ข้อมูลเชิงประจักษ์ ข้อถกเถียง) หัวข้อทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนหัวข้อเราได้เรียนรู้อะไรในบทเรียนนี้ และหัวข้อบทเรียนการเปรียบเทียบ

ถึงแม้จะไม่ใช่วรรณกรรมเล่มแรก ๆ ที่เขียนเรื่องเกี่ยวกับ “การเมืองเชิงเปรียบเทียบ” แต่การออกแบบและการกำหนดเนื้อหาสาระในภาคต่าง ๆ และหัวข้อภายในหนังสือ ตลอดจนการอธิบาย และการอภิปรายข้อถกเถียงต่าง ๆ ทำให้หนังสือเล่มนี้ จึงเป็นหนังสือเล่มแรก ๆ ที่สามารถฉายภาพและเปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่าง และข้อถกเถียงต่าง ๆ อันเป็นสาระสำคัญในหนังสือได้อย่างเข้าใจง่าย แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากหนังสือเล่มนี้เป็นประเด็นเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการเมือง ส่งผลให้เนื้อหาสาระในหนังสือ จึงไม่สามารถลงรายละเอียดในการอธิบาย และข้อถกเถียงในประเด็นสำคัญต่าง ๆ ได้มากนัก ซึ่งจะเป็นข้อด้อยของหนังสือเล่มนี้ รวมถึงหนังสือ/ตำราเล่มอื่น ๆ ที่เขียนเรื่องเชิง “เปรียบเทียบ” ซึ่งจะตรงกันข้ามกับหนังสือ/ตำราที่เขียนเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะ โดยในหนังสือเล่มนั้น ๆ ก็จะสามารถอธิบาย และชี้ให้เห็นถึงรายละเอียดในเชิงลึกได้ แต่หนังสือที่เขียนเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะก็มีจุดอ่อนก็คือ เนื้อหาสาระภายใน ไม่สามารถฉายภาพเปรียบเทียบกับทฤษฎีหรือข้อมูลเชิงวิชาการอื่น และข้อโต้แย้งต่าง ๆ อื่น อันอาจเป็นข้อถกเถียงที่น่าสนใจ จนนำไปสู่การศึกษาแนวใหม่ และข้อสรุปใหม่ ๆ ได้

อย่างไรก็ดี เนื้อหาสาระที่ควรเพิ่มเติมในหนังสือเล่มนี้ก็คือ “การเปรียบเทียบแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจ” ภายใต้ระบบการเมืองต่าง ๆ ว่ามีผลเกี่ยวเนื่องและสอดคล้องกันอย่างไร เช่น ระบบเศรษฐกิจภายใต้ระบบสังคมนิยม ระบบเศรษฐกิจภายใต้ระบบเสรีนิยม หรือระบบทุนนิยมโดยรัฐ หรือรัฐทุนนิยม เป็นต้น ผลกระทบการเมืองเชิงสิ่งแวดล้อม หรือผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเชิงการเมือง การบริหารจัดการในสภาวะวิกฤติ ภัยต่อความมั่นคงรูปแบบใหม่ (อาหาร สิ่งแวดล้อม สุขภาพ โรคติดต่อ ฯลฯ) ตลอดจนแนวคิด และทฤษฎีว่าด้วยการเมืองสมัยใหม่ และหลังสมัยใหม่ รวมแนวคิดหรือแนวทางการพัฒนาการเมืองเชิงสหวิทยาการที่ยั่งยืน